

War!

In het televisieprogramma *Holland Sport* (28 januari 2008) probeerde presentator Matthijs van Nieuwkerk het Amsterdamse fenomeen Willie Wartaal ervan te overtuigen dat Mohammed Ali eigenlijk de eerste rapper was geweest. In de aanloop naar een bokswedstrijd had Ali de gewoonte zijn tegenstander in rijmen belachelijk te maken, het liefst op de maat van zijn dansende voetbewegingen. Zijn lidmaatschap van Elijah Muhammad's Nation Of Islam is in vele toonaarden bezongen, maar maakte Ali ook deel uit van Afrika Bambaataa's Zulu Nation?

Eén van de meest fascinerende én ontroerende aspecten van klassieke hiphop is de *battle* – het onderlinge duel tussen rappers of MC's, waarin het affroeven en daarmee overklassen van de opponent tot hoogste kunst wordt verheven. Hoewel dit mondigheidsspel een hoge amusementswaarde heeft (en daarmee zeer geschikt is voor live performances), gaan achter het verschijnsel twee belangrijke motieven schuil: talentontwikkeling en artistieke groei. Nieuw talent wordt in staat gesteld zich staande te houden tussen gearriveerde vedetten, en geoefende rappers kunnen zich verder bekwamen in taalkundige spitsvondigheid en vernieuwingen van het genre.

De battle wordt vaak beschouwd als typisch voor de hiphopcultuur. Maar sinds de baanbrekende studies en *field recordings* van John en Alan Lomax, bijvoorbeeld op het terrein van calypso op Trinidad, weten we dat het fenomeen tijdens de periode van de slavernij vanuit West-Afrika naar het westen werd geïmporteerd. Dankzij de *picong* of *war* werd calypso, net als hiphop later, naar steeds hogere vormen van taalkundige expressie gestuwd en werden publieke vernederingen van de tegenstander steeds geraffineerder. Eén van de hoogtepunten uit mijn platencollectie is het fenomenale *Calypso War* (1946), waarin Lord Invader, Macbeth The Great en The Duke Of Iron elkaar de loef afsteken en belachelijk maken voor een uitzinnig publiek in New York. Mijn versie van *Calypso War* wordt geïntroduceerd door Alan Lomax, die ook de opnames verzorgde: "Het meest essentiële onderdeel van calypso is de *war*, die eeuwenoude Afrikaanse traditie, waarin de zangers elkaar verbaal proberen te verwonden en te beledigen. De zanger mag zich niet van zijn stuk laten brengen, want hij is gedwongen steeds weer nieuwe regels toe te voegen aan een improvisatie zonder weerga".

Elders, op Jamaica, transformeerde deze traditie zich in de *sound clash*. Na de Tweede Wereldoorlog steeg de populariteit van de *sound system*, bestaande uit een rondtrekkende *selector*, voorzien van platenspelers, versterkers en grote speakers. Zijn feestjes brachten uit de Verenigde Staten geïmporteerde jazz en rhythm & blues ten gehore, die vaak gecombineerd werden met lokale calypso en mentohits. Aan het einde van de jaren vijftig bestreden de sound systems elkaar rondom de dansvloer en mocht het publiek bepalen welke sound haar hart had gewonnen. Om de exclusiviteit te vergroten, krabden de selectors de labels van de platen, zodat tegenstanders niet konden ontdekken welke artiesten de dansvoer in beweging brachten. In de jaren zestig namen ska en reggae de dansvloer over en nam het aantal sound systems drastisch toe. Er ontstond een bikkelharde concurrentie, waarin de sound clash steeds belangrijker werd. Nog geen tien jaar later beschikten alle zichzelf respecterende sound systems over deejays die, pratend over de plaatjes, hun eigen sound system loofden en die van de tegenstander belachelijk maakten. Onder hen bevonden zich beroemde deejays als Big Youth en U Roy. Exclusiviteit was nog steeds belangrijk: iedere sound system maakte nu *dub plates*, unieke acetaatschijfjes in een oplage van één, die alleen door een betreffende sound system konden worden gedraaid. "Ik ben de originele kopie", riep Lee "scratch" Perry in 2001 tijdens een optreden in het Rotterdamse Nighttown.

Het waren Caribische migranten als Kool Herc en Grandmaster Flash die de cultuur van de sound system naar New York brachten. Ook introduceerden ze de *war* en de *sound clash*. Hiphop maakte gebruik van een aantal roemruchte tradities, die veelal werden samengebond in het fenomeen van de battle. De battle garandeerde de ontwikkeling van het genre, bood nieuw talent een kans te participeren, en dwong vedettes zich voortdurend verder te bekwamen. Een verloren battle kon zomaar een einde maken aan een veelbelovende carrière. Miles Davis legde ooit uit waarom zwarte musici zoveel aandacht besteden aan het eindeloos doorontwikkelen van hun artistieke praktijk (ook jazzmusici bekwaamden zich sinds bebop door middel van de *sit in* – de jazzvariant van de battle: tijdens nachtelijke jamsessies daagden nieuwe talenten oude grootmeesters uit). Teruggrijpen op oude inzichten was voor zwarte musici geen optie, meende de geniale trompettist. "Teruggrijpen betekent teruggaan in de richting van de slavernij – wij willen juist wég van die tijd, steeds verder voorwaarts richting vrijheid".

Mohammed Ali was geen rapper, maar maakte gebruik van een oude Afrikaanse traditie – hij maakte *war*. Hij zocht naar ontwikkeling van zijn talent, wilde beter worden, zichzelf verwerkelijken en koos voor de grote sprong voorwaarts. Ali nam zelfs afscheid van zijn oude identiteit Cassius Clay, een overblijfsel van de slavernij. Miles Davis zag het juist.